

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 3ης Οκτωβρίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Δημόσιες συμβάσεις – Διαδικασία συνάψεως δημοσίας συμβάσεως – Οδηγία 2014/24/ΕΕ – Άρθρο 57, παράγραφος 4 – Λόγοι προαιρετικού αποκλεισμού – Αποκλεισμός οικονομικού φορέα από τη συμμετοχή σε διαδικασία συνάψεως δημοσίας συμβάσεως – Καταγγελία προηγούμενης συμβάσεως λόγω μερικής ανάθεσης της συμβάσεως σε υπεργολάβο – Έννοια της “σοβαρής ή επαναλαμβανόμενης πλημμέλειας” – Περιεχόμενο»

Στην υπόθεση C-267/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το *Curtea de Apel București* (εφετείο Βουκουρεστίου, Ρουμανία) με απόφαση της 2ας Απριλίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Απριλίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93 SA

κατά

Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere SA,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Μ. Βηλαρά, πρόεδρο τμήματος, Κ. Jürimäe, D. Šváby (εισηγητή), S. Rodin και Ν. Rîșnar, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Μ. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: R. Șereș, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζήτησεως της 27ης Φεβρουαρίου 2019,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η *Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93 SA*, εκπροσωπούμενη από τους I. G. Iacob, R. E. Cîrlig, I. Cojocaru, A. M. Abrudan και Μ. I. Macovei, avocați,
- η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον C.-R. Canțar καθώς και από τις R. I. Hațieganu και L. Lițu,
- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Μ. Fruhmann,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ρουμανική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους A. Biolan και P. Ondrůšek καθώς και από τη L. Haasbeek,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 8ης Μαΐου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 57, παράγραφος 4, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ (ΕΕ 2014, L 94, σ. 65, και διορθωτικό για την ελληνική έκδοση ΕΕ 2016, L 135, σ. 120-204).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Delta Antrepriză de Construcții și Montaj 93 SA (στο εξής: Delta) και της Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere SA (στο εξής: CNAIR), υπό την ιδιότητά της ως αναθέτουσας αρχής, με αντικείμενο τον αποκλεισμό της Delta από τη συμμετοχή σε διαδικασία συνάψεως δημοσίων συμβάσεων.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2014/24

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 101 και 102 της οδηγίας 2014/24 έχουν ως εξής:

«(101) Οι αναθέτουσες αρχές θα πρέπει [...] να έχουν τη δυνατότητα να αποκλείουν οικονομικούς φορείς οι οποίοι έχουν φανεί αναξιόπιστοι, επί παραδείγματι λόγω παραβάσεων περιβαλλοντικών ή κοινωνικών υποχρεώσεων, συμπεριλαμβανομένων και των κανόνων σχετικά με τη δυνατότητα πρόσβασης ατόμων με αναπηρίες, ή λόγω άλλων μορφών σοβαρών επαγγελματικών παραπτώματων, όπως είναι οι παραβιάσεις των κανόνων περί ανταγωνισμού ή περί δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι το σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω την ακεραιότητα του οικονομικού φορέα και, ως εκ τούτου, να καταστήσει τον οικονομικό φορέα ακατάλληλο να λάβει την ανάθεση δημόσιας σύμβασης, ανεξαρτήτως εάν ο οικονομικός φορέας έχει άλλως την τεχνική και οικονομική ικανότητα να εκτελέσει τη σύμβαση.

Δεδομένου ότι η αναθέτουσα αρχή φέρει την ευθύνη για τις συνέπειες πιθανής λανθασμένης της απόφασης, οι αναθέτουσες αρχές θα πρέπει επίσης να παραμένουν ελεύθερες να αποφαινόνται ότι έχει σημειωθεί σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα όταν, πριν την έκδοση τελικής και δεσμευτικής απόφασης για την ύπαρξη λόγων υποχρεωτικού αποκλεισμού, μπορούν να αποδείξουν με ενδεδειγμένα μέσα ότι ο οικονομικός φορέας έχει παραβεί τις υποχρεώσεις του, συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων που αφορούν την καταβολή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, εκτός εάν το εθνικό δίκαιο ορίζει άλλως. Θα πρέπει επίσης να μπορούν να αποκλείουν υποψηφίους ή προσφέροντες των οποίων οι επιδόσεις σε παλαιότερες δημόσιες συμβάσεις παρουσίασαν σοβαρές αδυναμίες σε βασικές απαιτήσεις, όπως η αδυναμία παροχής ή εκτέλεσης, σημαντικές ελλείψεις στο παρασχεθέν προϊόν ή υπηρεσία με αποτέλεσμα να μην

μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον σκοπό για τον οποίο προοριζόταν, ή ανάρμοστη διαγωγή που δημιουργεί σοβαρές αμφιβολίες για την αξιοπιστία του οικονομικού φορέα. Το εθνικό δίκαιο θα πρέπει να προβλέπει τη μέγιστη διάρκεια αυτών των αποκλεισμών.

Όταν βασίζονται σε λόγους προαιρετικού αποκλεισμού, οι αναθέτουσες αρχές θα πρέπει να δίδουν ιδιαίτερη προσοχή στην αρχή της αναλογικότητας. Μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορούν ελάχιστονες παρατυπίες να οδηγήσουν στον αποκλεισμό οικονομικού φορέα. Όταν, ωστόσο, συρρέουν επαναλαμβανόμενες περιπτώσεις ελασσόνων παρατυπιών, μπορεί να γεννηθούν αμφιβολίες ως προς την αξιοπιστία οικονομικού φορέα, οι οποίες μπορούν ενδεχομένως να δικαιολογούν τον αποκλεισμό του.

- (102) Θα πρέπει, ωστόσο, να επιτρέπεται στους οικονομικούς φορείς να υιοθετούν μέτρα συμμόρφωσης με στόχο την άρση των συνεπειών τυχόν ποινικών αδικημάτων ή παραπτωμάτων και την αποτελεσματική πρόληψη των παρανομιών. Τα εν λόγω μέτρα μπορεί να συνίστανται ιδίως σε μέτρα που αφορούν το προσωπικό και την οργάνωση, όπως είναι η διακοπή όλων των δεσμών με πρόσωπα ή οργανισμούς που εμπλέκονται στην παράνομη συμπεριφορά, κατάλληλα μέτρα αναδιοργάνωσης προσωπικού, η εφαρμογή συστημάτων υποβολής εκθέσεων και ελέγχου, η δημιουργία δομής εσωτερικού ελέγχου για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης και η έγκριση εσωτερικών κανόνων ευθύνης και αποζημίωσης. Όταν τα εν λόγω μέτρα προσφέρουν επαρκείς εγγυήσεις, ο εν λόγω οικονομικός φορέας δεν θα πρέπει πλέον να αποκλείεται για αυτούς τους λόγους και μόνον. Οι οικονομικοί φορείς θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να ζητούν να εξετάζονται τα μέτρα συμμόρφωσης που λαμβάνονται με σκοπό την πιθανή συμμετοχή τους στη διαδικασία προμήθειας. Θα πρέπει, εντούτοις, να εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίζουν τους ακριβείς διαδικαστικούς και ουσιαστικούς όρους που θα ισχύσουν σε τέτοιες περιπτώσεις. Θα πρέπει ειδικότερα να έχουν την ελευθερία να αποφασίζουν αν επιθυμούν να επιτρέπουν στις επιμέρους αναθέτουσες αρχές να προβαίνουν οι ίδιες στις σχετικές αξιολογήσεις ή να αναθέτουν το καθήκον αυτό σε άλλες αρχές, σε κεντρικό ή μη επίπεδο.»

- 4 Το άρθρο 57 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Λόγοι αποκλεισμού», ορίζει:

«[...]

4. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποκλείουν ή μπορούν να υποχρεώνονται από τα κράτη μέλη να αποκλείουν από τη συμμετοχή σε διαδικασία σύναψης σύμβασης οποιονδήποτε οικονομικό φορέα σε οποιαδήποτε από τις ακόλουθες καταστάσεις:

[...]

- ζ) εάν ο οικονομικός φορέας έχει επιδείξει σοβαρή ή επαναλαμβανόμενη πλημμέλεια κατά την εκτέλεση ουσιαστικής απαίτησης στο πλαίσιο προηγούμενης δημόσιας σύμβασης, προηγούμενης σύμβασης με αναθέτοντα φορέα ή προηγούμενης σύμβασης παραχώρησης που είχε ως αποτέλεσμα την πρόωρη καταγγελία της προηγούμενης σύμβασης, αποζημιώσεις ή άλλες παρόμοιες κυρώσεις·

- η) εάν ο οικονομικός φορέας έχει κριθεί ένοχος σοβαρών ψευδών δηλώσεων κατά την παροχή των πληροφοριών που απαιτούνται για την εξακρίβωση της απουσίας των λόγων αποκλεισμού ή την πλήρωση των κριτηρίων επιλογής, έχει αποκρύψει τις πληροφορίες αυτές ή δεν είναι σε θέση να προσκομίσει τα δικαιολογητικά που απαιτούνται κατ' εφαρμογή του άρθρου 59, ή

[...]

5. Ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποκλείσουν έναν οικονομικό φορέα, όταν αποδεικνύεται ότι αυτός βρίσκεται, λόγω πράξεων ή παραλείψεων αυτού, είτε πριν είτε κατά τη διαδικασία, σε μια από τις περιπτώσεις των παραγράφων 1 και 2.

Ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποκλείουν ή να υποχρεώνονται από τα κράτη μέλη να αποκλείουν οικονομικό φορέα, όταν αποδεικνύεται ότι ο εν λόγω οικονομικός φορέας βρίσκεται, λόγω πράξεων ή παραλείψεων αυτού, είτε πριν είτε κατά τη διαδικασία, σε μια από τις περιπτώσεις της παραγράφου 4.

6. Οποιοσδήποτε οικονομικός φορέας εμπίπτει σε μια από τις καταστάσεις που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 4 μπορεί να προσκομίζει στοιχεία προκειμένου να αποδείξει ότι τα μέτρα που έλαβε επαρκούν για να αποδείξουν την αξιοπιστία του, παρότι συντρέχει ο σχετικός λόγος αποκλεισμού. Εάν τα στοιχεία κριθούν επαρκή, ο εν λόγω οικονομικός φορέας δεν αποκλείεται από τη διαδικασία σύναψης σύμβασης.

Για τον σκοπό αυτόν, ο οικονομικός φορέας αποδεικνύει ότι έχει καταβάλει ή δεσμευθεί να καταβάλει αποζημίωση για τυχόν ζημιές που προκλήθηκαν από το ποινικό αδίκημα ή το παράπτωμα, ότι έχει διευκρινίσει τα γεγονότα και τις περιστάσεις με ολοκληρωμένο τρόπο, μέσω ενεργού συνεργασίας με τις ερευνητικές αρχές, και έχει λάβει συγκεκριμένα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα καθώς και μέτρα σε επίπεδο προσωπικού κατάλληλα για την αποφυγή περαιτέρω ποινικών αδικημάτων ή παραπτωμάτων.

Τα μέτρα που λαμβάνονται από τους οικονομικούς φορείς αξιολογούνται σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τις ιδιαίτερες περιστάσεις του ποινικού αδικήματος ή του παραπτώματος. Σε περίπτωση που τα μέτρα κριθούν ανεπαρκή, γνωστοποιείται στον οικονομικό φορέα το σκεπτικό της απόφασης αυτής.

Οικονομικός φορέας που έχει αποκλειστεί, με τελεσίδικη απόφαση, από τη συμμετοχή σε διαδικασίες σύναψης σύμβασης ή ανάθεσης παραχώρησης δεν μπορεί να κάνει χρήση της δυνατότητας που παρέχεται βάσει της παρούσας παραγράφου κατά την περίοδο του αποκλεισμού που ορίζεται στην εν λόγω απόφαση στο κράτος μέλος στο οποίο ισχύει η απόφαση.

7. Τα κράτη μέλη καθορίζουν τους όρους εφαρμογής του παρόντος άρθρου, βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων και τηρουμένου του ενωσιακού δικαίου. Καθορίζουν, ιδίως, τη μέγιστη περίοδο αποκλεισμού σε περίπτωση που ο οικονομικός φορέας δεν λάβει μέτρα για να αποδείξει την αξιοπιστία του, όπως αυτά ορίζονται στην παράγραφο 6. Εάν η περίοδος αποκλεισμού δεν έχει καθοριστεί από τελεσίδικη απόφαση, η περίοδος αυτή δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη από την ημερομηνία της καταδίκης με τελεσίδικη απόφαση στις περιπτώσεις που αναφέρονται στην πρώτη παράγραφο και τρία έτη από την ημερομηνία του σχετικού γεγονότος στις περιπτώσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 4.»

5 Κατά το άρθρο 71 της εν λόγω οδηγίας, σχετικά με την «Υπεργολαβία»:

«[...]

2. Στα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητεί ή μπορεί να υποχρεώνεται από ένα κράτος μέλος να ζητεί από τον προσφέροντα να αναφέρει στην προσφορά του το τμήμα της σύμβασης που προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, καθώς και τους υπεργολάβους που προτείνει.

[...]

5 Στις περιπτώσεις των συμβάσεων έργων και όσον αφορά τις υπηρεσίες που πρόκειται να παρασχεθούν σε εγκαταστάσεις υπό την άμεση εποπτεία της αναθέτουσας αρχής, μετά την ανάθεση της σύμβασης και το αργότερο κατά την έναρξη της εκτέλεσής της, η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από

τον κύριο ανάδοχο να της αναφέρει το όνομα, τα στοιχεία επικοινωνίας και τους νόμιμους εκπροσώπους των υπεργολάβων του, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στα εν λόγω έργα και υπηρεσίες, εφόσον είναι γνωστά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τον κύριο ανάδοχο να της κοινοποιεί οποιαδήποτε αλλαγή των πληροφοριών αυτών, κατά τη διάρκεια της σύμβασης καθώς και τις υποχρεωτικές πληροφορίες σχετικά με τυχόν νέους υπεργολάβους τους οποίους ο κύριος ανάδοχος χρησιμοποιεί εν συνεχεία στα εν λόγω έργα και υπηρεσίες.

Παρά το πρώτο εδάφιο, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν την υποχρέωση ενημέρωσης απευθείας στον κύριο ανάδοχο.

Όταν απαιτείται για τους σκοπούς της παραγράφου 6 στοιχείο β) του παρόντος άρθρου, οι απαιτούμενες πληροφορίες συνοδεύονται από τις υπεύθυνες δηλώσεις των υπεργολάβων, σύμφωνα με το άρθρο 59. Τα εφαρμοστικά μέτρα βάσει της παραγράφου 8 του παρόντος άρθρου μπορούν να προβλέπουν ότι οι υπεργολάβοι οι οποίοι παρουσιάζονται μετά την ανάθεση της σύμβασης προσκομίζουν τα πιστοποιητικά και λοιπά δικαιολογητικά αντί της υπεύθυνης δήλωσης.

Το πρώτο εδάφιο δεν ισχύει για τους προμηθευτές.

Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να επεκτείνουν ή να υποχρεωθούν από τα κράτη μέλη να επεκτείνουν τις υποχρεώσεις του πρώτου εδαφίου, φερ' ειπείν:

- α) στις συμβάσεις προμηθειών, στις συμβάσεις υπηρεσιών, πλην όσων αφορούν υπηρεσίες που πρόκειται να παρασχεθούν στις εγκαταστάσεις υπό την άμεση εποπτεία της αναθέτουσας αρχής ή στους προμηθευτές που συμμετέχουν σε συμβάσεις έργων ή υπηρεσιών·
- β) στους υπεργολάβους των υπεργολάβων του κύριου αναδόχου και ούτω καθ' εξής στην αλυσίδα υπεργολαβίας.

6. Προκειμένου να μην αθετούνται οι υποχρεώσεις του άρθρου 18 παράγραφος 2, μπορούν να λαμβάνονται ενδεδειγμένα μέτρα, όπως:

- α) Όταν το εθνικό δίκαιο κράτους μέλους προβλέπει μηχανισμό από κοινού ευθύνης μεταξύ υπεργολάβων και του κύριου αναδόχου, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος μεριμνά ώστε να εφαρμόζονται οι συναφείς κανόνες σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 18 παράγραφος 2.
- β) Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν, σύμφωνα με τα άρθρα 59, 60 και 61, να επαληθεύσουν ή να υποχρεωθούν από το κράτος μέλος να επαληθεύσουν αν συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού υπεργολάβων, σύμφωνα με το άρθρο 57. Εν προκειμένω, η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, όταν από την επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν υποχρεωτικοί λόγοι αποκλεισμού του. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να απαιτήσει ή να υποχρεωθεί από το κράτος μέλος να απαιτήσει από τον οικονομικό φορέα να αντικαταστήσει έναν υπεργολάβο, όταν από την επαλήθευση προκύπτει ότι συντρέχουν μη υποχρεωτικοί λόγοι αποκλεισμού του.

[...]»

Ο εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2016/7

- 6 Ο εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2016/7 της Επιτροπής, της 5ης Ιανουαρίου 2016, για την καθιέρωση του τυποποιημένου εντύπου για το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Προμήθειας (ΕΕ 2016, L 3, σ. 16), περιλαμβάνει το παράρτημα 2, με τίτλο «Τυποποιημένο έντυπο για το Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Προμήθειας (ΕΕΕΠ)». Το μέρος III του παραρτήματος αυτού, με τίτλο «Λόγοι αποκλεισμού», διευκρινίζει τις λεπτομέρειες εφαρμογής του άρθρου 57 της οδηγίας 2014/24.

Το ρουμανικό δίκαιο

- 7 Το άρθρο 167, παράγραφος 1, του *Legea nr. 98/2016 privind achizițiile publice* (νόμου 98/2016 περί δημοσίων συμβάσεων), της 19ης Μαΐου 2016 (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 390 της 23ης Μαΐου 2016), ορίζει:

«1. Η αναθέτουσα αρχή αποκλείει από τη συμμετοχή σε διαδικασία δημόσιας σύμβασης/συμφωνίας-πλαισίου κάθε οικονομικό φορέα που εμπίπτει σε μία από τις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

g) εάν ο οικονομικός φορέας παρέβη σοβαρά ή κατ' επανάληψη τις κύριες υποχρεώσεις του που απορρέουν από δημόσια σύμβαση, κλαδική δημόσια σύμβαση ή σύμβαση παραχωρήσεως που είχαν συναφθεί σε προγενέστερο χρόνο και οι εν λόγω παραβάσεις είχαν ως αποτέλεσμα την πρόωρη καταγγελία της σύμβασης, την καταβολή αποζημίωσης ή άλλες παρόμοιες κυρώσεις·

h) εάν ο οικονομικός φορέας έχει κριθεί ένοχος σοβαρών ψευδών δηλώσεων κατά την παροχή στην αναθέτουσα αρχή των πληροφοριών που απαιτούνται για την εξακρίβωση της μη υπάρξεως λόγων αποκλεισμού ή για την πλήρωση των κριτηρίων επιλογής, έχει αποκρύψει τις πληροφορίες αυτές ή δεν είναι σε θέση να προσκομίσει τα δικαιολογητικά που απαιτούνται· [...]

[...]

8. Για τους σκοπούς του άρθρου 1, στοιχείο g, λογίζονται ως σοβαρές αθετήσεις των συμβατικών υποχρεώσεων, ενδεικτικά, η μη εκπλήρωση της σύμβασης, η παράδοση προϊόντων, η εκτέλεση έργων ή η παροχή υπηρεσιών που εμφανίζουν σοβαρές ελλείψεις, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον σκοπό για τον οποίο προορίζονταν βάσει της σύμβασης.»

- 8 Το άρθρο 171 του νόμου αυτού προβλέπει:

«1. Ο οικονομικός φορέας που εμπίπτει σε μία από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στα άρθρα 164 και 167, οι οποίες συνεπάγονται τον αποκλεισμό από τη διαδικασία αναθέσεως, μπορεί να προσκομίσει στοιχεία προκειμένου να αποδείξει ότι τα μέτρα που έλαβε επαρκούν για να αποδείξουν την αξιοπιστία του, παρότι συντρέχει ο σχετικός λόγος αποκλεισμού.

2. Εάν η αναθέτουσα αρχή κρίνει ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε ο οικονομικός φορέας, σύμφωνα με την παράγραφο 1, αποδεικνύουν επαρκώς την αξιοπιστία του, δεν τον αποκλείει από τη διαδικασία αναθέσεως.

3. Τα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία μπορεί να προσκομίσει στην αναθέτουσα αρχή ο οικονομικός φορέας που εμπίπτει σε μία από τις περιπτώσεις των άρθρων 164 και 167, κατά την έννοια της παραγράφου 1, αφορούν την καταβολή αποζημίωσης ή τη δέσμευση περί καταβολής αποζημίωσης από τον ίδιο για τυχόν ζημίες που προκλήθηκαν από το ποινικό αδίκημα ή το παράπτωμα, την πλήρη διευκρίνιση από τον ίδιο των γεγονότων και των περιστάσεων του σχετικού ποινικού αδικήματος ή παραπτώματος, μέσω ενεργού συνεργασίας με τις ερευνητικές αρχές, και τη λήψη συγκεκριμένων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων, καθώς και μέτρων σε επίπεδο προσωπικού, κατάλληλων για την αποφυγή περαιτέρω ποινικών αδικημάτων ή παραπτωμάτων, όπως η διακοπή όλων των δεσμών με πρόσωπα ή οργανισμούς που εμπλέκονται στην παράνομη συμπεριφορά, τα κατάλληλα μέτρα αναδιοργάνωσης προσωπικού, η εφαρμογή συστημάτων ελέγχου και [λογοδοσίας], η δημιουργία δομής εσωτερικού ελέγχου για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης προς τις διατάξεις του νόμου και άλλους κανόνες ή η έγκριση εσωτερικών κανόνων σχετικά με την ευθύνη και την αποζημίωση και η καταβολή αποζημιώσεως. [...]

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 9 Με απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2014, ο Δήμος Râmnicu Vâlcea (Ρουμανία, στο εξής: Δήμος) ανέθεσε σε προσωρινή κοινοπραξία επιχειρήσεων, επικεφαλής των οποίων ήταν η Delta (στο εξής: κοινοπραξία 1), σύμβαση κατασκευαστικών εργασιών για την ανακαίνιση και τον εκσυγχρονισμό ενός συγκροτήματος εγκαταστάσεων αναψυχής (στο εξής: σύμβαση 1).
- 10 Στις 7 Ιουνίου 2017, ο ως άνω Δήμος κατήγγειλε την εν λόγω σύμβαση με το αιτιολογικό ότι, χωρίς να έχει λάβει προηγουμένως την έγκρισή του, η κοινοπραξία 1 χρησιμοποίησε υπεργολάβο.
- 11 Στις 25 Ιουλίου 2017, ο εν λόγω Δήμος κατέθεσε, στη διαδικτυακή πλατφόρμα «Ηλεκτρονικό σύστημα δημοσίων συμβάσεων» (système électronique des marchés publics, στο εξής: πλατφόρμα SEMP), διαπιστωτικό έγγραφο (στο εξής: διαπιστωτικό έγγραφο) στο οποίο ανέφερε, αφενός, ότι η σύμβαση αυτή είχε λυθεί πρόωρα λόγω παραπτώματος της κοινοπραξίας 1 και, αφετέρου, ότι, λόγω της πρόωρης λύσης, ο Δήμος υπέστη ζημία εκτιμώμενη σε 2 345 299,70 ρουμανικά λεί (RON) (περίπου 521 000 ευρώ).
- 12 Με προκήρυξη της 27ης Ιουλίου 2017, η CNAIR κίνησε ανοιχτή διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης με αντικείμενο την ανάθεση έργων οδοποιίας για τη διαπλάτυνση μιας εθνικής οδού. Προς τούτο, επρόκειτο να συνάψει σύμβαση-πλαίσιο ύψους 210 627 629 RON (περίπου 46 806 140 ευρώ) για χρονικό διάστημα 84 μηνών.
- 13 Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, η προσωρινή κοινοπραξία επιχειρήσεων που είχε συσταθεί από την Delta, την Aleandri SpA και τη Luca Way Srl (στο εξής: κοινοπραξία 2) υπέβαλε προσφορά.
- 14 Μετά από έρευνα που διεξήγαγε στην πλατφόρμα SEMP για κάθε διαγωνιζόμενο, η επιτροπή αξιολογήσεως της CNAIR εντόπισε το διαπιστωτικό έγγραφο και ζήτησε από τον Δήμο και από την Delta διευκρινίσεις επί του ζητήματος αυτού.
- 15 Απαντώντας στο αίτημα παροχής διευκρινίσεων, η Delta επισήμανε, αφενός, ότι, ακόμη και αν υποθεθεί ότι το διαπιστωτικό αυτό έγγραφο αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα, δεν αποδεικνύει ότι η εν λόγω επιχείρηση παρέβη επανειλημμένως τις συμβατικές της υποχρεώσεις και, αφετέρου, ότι άσκησε δύο προσφυγές ενώπιον των ρουμανικών δικαστηρίων, οι οποίες είναι εκκρεμείς και οι οποίες στρέφονται αντιστοίχως κατά του εν λόγω διαπιστωτικού εγγράφου και κατά της απόφασης περί καταγγελίας της σύμβασης 1.
- 16 Από την πλευρά του, ο Δήμος υποστήριξε ότι η καταγγελία της συμβάσεως 1 δικαιολογούνταν από το γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια της συμβάσεως, σημαντικά τμήματα των οικείων εργασιών είχαν ανατεθεί σε υπεργολάβο χωρίς προηγούμενη έγκρισή του.
- 17 Υπό το πρίσμα των απαντήσεων που δόθηκαν, η επιτροπή αξιολογήσεως της CNAIR κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Delta δεν είχε αποδείξει ότι το διαπιστωτικό έγγραφο είχε ανασταλεί ή ακυρωθεί. Περαιτέρω, δεδομένου ότι η κοινοπραξία 2 δήλωσε, στο ευρωπαϊκό ενιαίο έγγραφο σύμβασης, ότι δεν υφίστατο ως προς αυτήν λόγος αποκλεισμού αναγόμενος σε σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα ή κατάσταση που να οδήγησε σε πρόωρη καταγγελία προγενέστερης δημόσιας συμβάσεως, στην καταβολή αποζημίωσης ή στην επιβολή άλλης ανάλογης κύρωσης σχετικής με τη σύμβαση 1, η εν λόγω επιτροπή θεώρησε ότι η προσφορά που είχε υποβάλει η κοινοπραξία αυτή ενέπιπτε στις διατάξεις του άρθρου 167, παράγραφος 1, στοιχείο g, του νόμου 98/2016. Συνεπώς, η CNAIR απέκλεισε την προσφορά της κοινοπραξίας 2 με απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2017 (στο εξής: απόφαση περί αποκλεισμού).
- 18 Η Delta ζήτησε τότε από τη CNAIR να άρει την προβαλλόμενη παράβαση της νομοθεσίας περί δημοσίων συμβάσεων ανακαλώντας την απόφαση περί αποκλεισμού και αξιολογώντας εκ νέου τα έγγραφα και την προσφορά που υπέβαλε η κοινοπραξία 2.

- 19 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το αίτημα αυτό παρέμεινε χωρίς απάντηση εκ μέρους της CNAIR.
- 20 Στις 8 Ιανουαρίου 2018, η Delta υπέβαλε ένσταση ενώπιον του Consiliul Național de Soluționare a Contestațiilor (Εθνικού Συμβουλίου Επίλυσης Διαφορών, Ρουμανία, στο εξής: CNSC), η οποία απορρίφθηκε με απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 2018. Με την απόφαση αυτή, το CNSC έκρινε ότι ήταν αναρμόδιο να εξετάσει τη νομιμότητα του διαπιστωτικού εγγράφου και να διαπιστώσει ενδεχόμενο παράπτωμα κατά την εκτέλεση της σύμβασης 1. Διευκρίνισε ωστόσο ότι, στον βαθμό που το εν λόγω διαπιστωτικό έγγραφο δεν είχε ακυρωθεί με οριστική απόφαση, καλύπτονταν από το τεκμήριο νομιμότητας και πιστοποιούσε τη σοβαρότητα της παράβασης των υποχρεώσεων που είχαν αναληφθεί στο πλαίσιο της συμβάσεως 1. Το CNSC επισήμανε επίσης ότι η αναθέτουσα αρχή δεν στηρίχθηκε μόνο σε αυτό το διαπιστωτικό έγγραφο για να αποκλείσει την κοινοπραξία 2. Συγκεκριμένα, προέβη σε διάφορες ενέργειες προκειμένου να εκτιμήσει τα στοιχεία που προέκυπταν από το εν λόγω διαπιστωτικό έγγραφο και στηρίχθηκε στις παρατηρήσεις των διαδίκων της κύριας δίκης. Τέλος, η κοινοπραξία 2 επικαλέσθηκε μόνον την έλλειψη νομιμότητας του διαπιστωτικού εγγράφου, χωρίς να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία να στοιχειοθετείται η αξιοπιστία της όσον αφορά τους λόγους αποκλεισμού, όπως προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 171 του νόμου 98/2016.
- 21 Η Delta άσκησε, στις 16 Φεβρουαρίου 2018, προσφυγή κατά της CNAIR ενώπιον του Curtea de Apel București (εφετείου Βουκουρεστίου, Ρουμανία), με σκοπό την ακύρωση της από 2 Φεβρουαρίου 2018 αποφάσεως του CNSC.
- 22 Η Delta αμφισβητεί το δικαίωμα της CNAIR να την αποκλείσει από τη διαδικασία συνάψεως της συμβάσεως έργων οδοποιίας για τη διεύρυνση εθνικής οδού βάσει της αποφάσεως περί καταγγελίας που αναφέρεται στη σκέψη 10 της παρούσας αποφάσεως. Συγκεκριμένα, η καταγγελία της συμβάσεως 1 με το αιτιολογικό ότι τμήμα του έργου ανατέθηκε σε υπεργολάβο χωρίς την προηγούμενη έγκριση της αναθέτουσας αρχής συνιστά ήσσονος σημασίας παρατυπία και όχι παράβαση κύριας υποχρεώσεως της συμβάσεως. Ως εκ τούτου, μια τέτοια παρατυπία θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό ενός οικονομικού φορέα μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 101 της οδηγίας 2014/24. Συναφώς, η Delta επικαλείται τη σκέψη 30 της αποφάσεως της 13ης Δεκεμβρίου 2012, Forposta και ABC Direct Contact (C-465/11, EU:C:2012:801), από την οποία προκύπτει ότι η έννοια του «σοβαρού παραπτώματος» υποδηλώνει συμπεριφορά του οικείου οικονομικού φορέα που ενέχει πρόθεση διαπράξεως παραπτώματος ή αμέλεια ορισμένου βαθμού εκ μέρους του.
- 23 Διαπιστώνοντας ότι το Δικαστήριο δεν είχε ακόμη την ευκαιρία να ερμηνεύσει το άρθρο 57, παράγραφος 4, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2014/24, το Curtea de Apel București (εφετείο Βουκουρεστίου) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 57, παράγραφος 4, στοιχείο ζ', της οδηγίας [2014/24] την έννοια ότι η καταγγελία δημόσιας συμβάσεως, λόγω της υπεργολαβίας τμήματος των εργασιών άνευ εγκρίσεως της αναθέτουσας αρχής, συνιστά σοβαρή ή επαναλαμβανόμενη πλημμέλεια κατά την εκτέλεση ουσιώδους υποχρεώσεως που προβλεπόταν σε προηγούμενη δημόσια σύμβαση, η οποία είχε ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό του οικονομικού φορέα από τη συμμετοχή του σε διαδικασία συνάψεως δημόσιας συμβάσεως;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 24 Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν το άρθρο 57, παράγραφος 4, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι η ανάθεση σε υπεργολάβο, από οικονομικό φορέα, μέρους των έργων στο πλαίσιο προγενέστερης δημόσιας συμβάσεως, η οποία

- αποφασίστηκε χωρίς την έγκριση της αναθέτουσας αρχής και είχε ως αποτέλεσμα την καταγγελία της συμβάσεως αυτής, συνιστά σοβαρή ή επαναλαμβανόμενη πλημμέλεια κατά την εκτέλεση ουσιώδους υποχρέωσης σχετικής με την προγενέστερη δημόσια σύμβαση, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, και δικαιολογεί τον αποκλεισμό του εν λόγω οικονομικού φορέα από τη συμμετοχή του σε διαδικασία σύναψης μεταγενέστερης δημόσιας σύμβασης.
- 25 Όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 57, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/24, ο νομοθέτης της Ένωσης είχε την πρόθεση να αναθέσει αποκλειστικά και μόνο στην αναθέτουσα αρχή, κατά το στάδιο της επιλογής των διαγωνιζομένων, την ευθύνη της εκτίμησης του κατά πόσον ένας υποψήφιος ή ένας διαγωνιζόμενος πρέπει να αποκλειστεί από διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης (απόφαση της 19ης Ιουνίου 2019, Meca, C-41/18, EU:C:2019:507, σκέψη 34).
- 26 Με την παροχή σε κάθε αναθέτουσα αρχή της ευχέρειας να αποκλείει έναν διαγωνιζόμενο από διαδικασία συνάψεως συμβάσεως επιδιώκεται ειδικώς να παρασχεθεί στην εν λόγω αρχή η δυνατότητα να αξιολογήσει την ακεραιότητα και την αξιοπιστία καθενός από τους διαγωνιζομένους. Ειδικότερα, ο λόγος προαιρετικού αποκλεισμού που διαλαμβάνεται στο άρθρο 57, παράγραφος 4, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2014/24, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 101 της οδηγίας αυτής, στηρίζεται σε ουσιώδες στοιχείο της σχέσεως του αναδόχου της συμβάσεως με την αναθέτουσα αρχή, δηλαδή στην αξιοπιστία του αναδόχου, στην οποία ερείδεται η εμπιστοσύνη της αναθέτουσας αρχής προς αυτόν (πρβλ. απόφαση της 19ης Ιουνίου 2019, Meca, C-41/18, EU:C:2019:507, σκέψεις 29 και 30).
- 27 Η εμπέδωση σχέσεως εμπιστοσύνης μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και του αναδόχου προϋποθέτει, επομένως, ότι η εν λόγω αναθέτουσα αρχή δεν δεσμεύεται αυτομάτως από την αξιολόγηση, στο πλαίσιο προγενέστερης δημόσιας συμβάσεως, στην οποία προέβη άλλη αναθέτουσα αρχή, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να είναι σε θέση να αποδώσει ιδιαίτερη προσοχή στην αρχή της αναλογικότητας κατά το χρονικό σημείο της εφαρμογής των λόγων προαιρετικού αποκλεισμού (πρβλ. απόφαση της 19ης Ιουνίου 2019, Meca, C-41/18, EU:C:2019:507, σκέψεις 30 και 32). Η αρχή αυτή επιτάσσει πράγματι να εξετάζει και να εκτιμά η ίδια η αναθέτουσα αρχή τα πραγματικά περιστατικά. Συναφώς, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 32 των προτάσεών του, από το γράμμα του άρθρου 57, παράγραφος 4, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2014/24 προκύπτει ότι η παρατυπία που διέπραξε ο προσφέρων πρέπει να ήταν αρκούντως σοβαρή ώστε να δικαιολογείται, υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας, η καταγγελία της συμβάσεως.
- 28 Επομένως, η αναθέτουσα αρχή δεν μπορεί αυτομάτως να συναγάγει από την απόφαση άλλης αναθέτουσας αρχής να καταγγείλει προγενέστερη δημόσια σύμβαση για τον λόγο ότι ο ανάδοχος ανέθεσε σε υπεργολάβο τμήμα των εργασιών χωρίς την προηγούμενη έγκρισή της ότι ο εν λόγω ανάδοχος διέπραξε σοβαρή ή επαναλαμβανόμενη πλημμέλεια, κατά την έννοια του άρθρου 57, παράγραφος 4, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2014/24, κατά την εκτέλεση ουσιώδους υποχρέωσης σχετικής με την εν λόγω δημόσια σύμβαση.
- 29 Συγκεκριμένα, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να προβαίνει στη δική της αξιολόγηση της συμπεριφοράς του οικονομικού φορέα για τον οποίον είχε αποφασισθεί η καταγγελία προγενέστερης δημόσιας συμβάσεως. Συναφώς, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να εξετάσει επιμελώς και αμερόληπτα, βάσει όλων των κρίσιμων στοιχείων, ιδίως της αποφάσεως περί καταγγελίας, και λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αναλογικότητας, αν ο εν λόγω οικονομικός φορέας είναι, κατά την άποψή της, υπεύθυνος για τη σοβαρή ή επαναλαμβανόμενη πλημμέλεια που διαπράχθηκε κατά την εκπλήρωση ουσιώδους υποχρέωσης την οποία υπείχε στο πλαίσιο της εν λόγω συμβάσεως, δεδομένου ότι η εν λόγω πλημμέλεια είναι ικανή να προκαλέσει τον κλονισμό της σχέσεως εμπιστοσύνης με τον συγκεκριμένο οικονομικό φορέα.

- 30 Υπό τις περιστάσεις της διαφοράς της κύριας δίκης, η CNAIR οφείλει, μεταξύ άλλων, να καθορίσει αν, κατά την άποψή της, η χρήση υπεργολάβου από την κοινοπραξία 1 χωρίς προηγούμενη έγκριση του Δήμου συνιστούσε σοβαρή πλημμέλεια και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν η πλημμέλεια αυτή επηρέαζε την εκτέλεση ουσιώδους υποχρεώσεως που υπείχε ο ανάδοχος στο πλαίσιο της συμβάσεως 1.
- 31 Προς τούτο, η CNAIR πρέπει να εκτιμήσει τη σημασία του τμήματος της συμβάσεως 1 που ανατέθηκε σε υπεργολάβο και να καθορίσει, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 45 των προτάσεών του, αν η παρέμβαση του υπεργολάβου είχε αρνητική επίπτωση στην εκτέλεση της συμβάσεως αυτής.
- 32 Η CNAIR οφείλει επίσης να εξετάσει αν η σχετική με το εν λόγω έργο σύμβαση περιλάμβανε υποχρέωση προσωπικής εκτέλεσης από τον ίδιο τον ανάδοχο ή αν εξαρτούσε την ανάθεση σε υπεργολάβο από την προηγούμενη έγκριση του Δήμου, δεδομένου ότι οι απαιτήσεις αυτές συμβιβάζονται με το άρθρο 71, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/24, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 39 των προτάσεών του. Από την εν λόγω διάταξη προκύπτει συγκεκριμένα ότι, «[σ]τα έγγραφα της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να ζητεί ή μπορεί να υποχρεώνεται από ένα κράτος μέλος να ζητεί από τον προσφέροντα να αναφέρει στην προσφορά του το τμήμα της σύμβασης που προτίθεται να αναθέσει υπό μορφή υπεργολαβίας σε τρίτους, καθώς και τους υπεργολάβους που προτείνει». Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 38 των προτάσεών του, μόνο βάσει του στοιχείου αυτού είναι σε θέση η αναθέτουσα αρχή να αξιολογήσει εάν ο υπεργολάβος είναι αξιόπιστος. Η προηγούμενη έγκριση της αναθέτουσας αρχής αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στο να παρασχεθεί στην εν λόγω αρχή η δυνατότητα να βεβαιωθεί ότι δεν συντρέχει λόγος αποκλεισμού του υπεργολάβου τον οποίο προτίθεται να χρησιμοποιήσει ο ανάδοχος.
- 33 Η CNAIR πρέπει εξάλλου να διερευνήσει εάν η χρησιμοποίηση υπεργολάβου ενδέχεται να συνιστά ουσιώδη τροποποίηση της προσφοράς που υπέβαλε ο ανάδοχος (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 13ης Απριλίου 2010, Wall, C-91/08, EU:C:2010:182, σκέψη 39), υπό την έννοια ότι προστίθενται όροι οι οποίοι, αν είχαν προβλεφθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας συνάψεως της αρχικής συμβάσεως, θα είχαν ως αποτέλεσμα να επιτραπεί η συμμετοχή στη διαδικασία άλλων διαγωνιζομένων από εκείνους που έγιναν αρχικώς δεκτοί ή να επιλεγεί μια προσφορά διαφορετική από εκείνη που αρχικώς επελέγη (αποφάσεις της 13ης Απριλίου 2010, Wall, C-91/08, EU:C:2010:182, σκέψη 38, και της 19ης Ιουνίου 2008, presstext Nachrichtenagentur, C-454/06, EU:C:2008:351, σκέψη 35).
- 34 Επιπλέον, στη CNAIR εναπόκειται να εκτιμήσει αν η κοινοπραξία 2, επειδή δεν την ενημέρωσε για την καταγγελία 1, υιοθέτησε τη συμπεριφορά που διαλαμβάνεται στο άρθρο 57, παράγραφος 4, στοιχείο η', της οδηγίας 2014/24. Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 53 των προτάσεών του, η διάταξη αυτή καλύπτει τόσο την ενεργητική συμπεριφορά, όπως η υποβολή ψευδών δηλώσεων, όσο και την παράλειψη, καθόσον η υποβολή ψευδών δηλώσεων, ακριβώς όπως και η απόκρυψη πληροφοριών, μπορούν να ασκήσουν επιρροή στην απόφαση που λαμβάνει η αναθέτουσα αρχή.
- 35 Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται, άλλωστε, από το άρθρο 57, παράγραφος 5, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2014/24, κατά το οποίο, «[α]νά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποκλείουν ή να υποχρεώνονται από τα κράτη μέλη να αποκλείουν οικονομικό φορέα, όταν αποδεικνύεται ότι ο εν λόγω οικονομικός φορέας βρίσκεται, λόγω πράξεων ή παραλείψεων αυτού, είτε πριν είτε κατά τη διαδικασία, σε μια από τις περιπτώσεις της παραγράφου 4».
- 36 Εν προκειμένω, εφόσον διαπιστώθηκε επισήμως η καταγγελία της συμβάσεως 1, απέκειτο στην κοινοπραξία 2, βάσει των επιταγών της διαφάνειας και της καλής πίστης, να ενημερώσει την αναθέτουσα αρχή για την κατάστασή της. Συνεπώς, η εν λόγω κοινοπραξία έπρεπε να παράσχει ευθύς εξαρχής το σύνολο των πληροφοριών που θα μπορούσαν να αποδείξουν ότι ήταν εσφαλμένος ο χαρακτηρισμός της υπεργολαβίας και δεν είχε, επομένως, παραβεί τις υποχρεώσεις που υπείχε στο πλαίσιο της συμβάσεως 1, ή ακόμη ότι η έλλειψη της εγκρίσεως της αναθέτουσας αρχής στο πλαίσιο

της προγενέστερης δημόσιας συμβάσεως συνιστούσε απλώς ήσσονος σημασίας παρατυπία. Οι διευκρινίσεις αυτές θα μπορούσαν ειδικότερα να περιληφθούν στο τυποποιημένο έντυπο του ευρωπαϊκού ενιαίου εγγράφου προμήθειας που είναι προσαρτημένο στον εκτελεστικό κανονισμό 2016/7. Συγκεκριμένα, το τμήμα III του εντύπου αυτού, που αφορά τους «Λόγους αποκλεισμού», περιλαμβάνει το σημείο C σχετικά με τους «Λόγους που σχετίζονται με αφερεγγυότητα, σύγκρουση συμφερόντων ή επαγγελματικό παράπτωμα». Στο πλαίσιο του εν λόγω σημείου Γ, οι υποψήφιοι πρέπει, μεταξύ άλλων, να απαντήσουν στο ερώτημα κατά πόσον είναι ένοχοι σοβαρού επαγγελματικού παραπτώματος και καλούνται, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, να παράσχουν διευκρινίσεις.

- 37 Τέλος, εάν η αναθέτουσα αρχή κρίνει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 57, παράγραφος 4, στοιχείο ζ', ή η', της οδηγίας 2014/24, η αναθέτουσα αρχή οφείλει, προκειμένου να τηρήσει τις επιταγές του άρθρου 57, παράγραφος 6, της οδηγίας αυτής, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 102 της εν λόγω οδηγίας, να παράσχει στον εν λόγω οικονομικό φορέα τη δυνατότητα να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι τα διορθωτικά μέτρα που έλαβε είναι επαρκή για να αποφευχθεί η επανάληψη της παρατυπίας λόγω της οποίας έγινε η προγενέστερη καταγγελία της δημόσιας συμβάσεως και μπορούν, ως εκ τούτου, να αποδείξουν την αξιοπιστία του, παρά τη συνδρομή συναφούς λόγου προαιρετικού αποκλεισμού.
- 38 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 57, παράγραφος 4, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2014/24 έχει την έννοια ότι η ανάθεση σε υπεργολάβο, από οικονομικό φορέα, μέρους των έργων στο πλαίσιο προγενέστερης δημόσιας συμβάσεως, η οποία αποφασίστηκε χωρίς την έγκριση της αναθέτουσας αρχής και είχε ως αποτέλεσμα την καταγγελία της συμβάσεως αυτής, συνιστά σοβαρή ή επαναλαμβανόμενη πλημμέλεια διαπιστωθείσα κατά την εκτέλεση ουσιώδους υποχρέωσης σχετικής με τη σύμβαση αυτή, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, και μπορεί επομένως να δικαιολογήσει τον αποκλεισμό του εν λόγω οικονομικού φορέα από τη συμμετοχή του σε διαδικασία σύναψης μεταγενέστερης δημόσιας σύμβασης, εάν η αναθέτουσα αρχή που οργανώνει την εν λόγω διαδικασία σύναψης της μεταγενέστερης σύμβασης, αφού προβεί στη δική της αξιολόγηση όσον αφορά την ακεραιότητα και την αξιοπιστία του οικονομικού φορέα για τον οποίον είχε αποφασισθεί η καταγγελία της προγενέστερης δημόσιας συμβάσεως, κρίνει ότι μια τέτοια υπεργολαβία συνεπάγεται τον κλονισμό της σχέσεως εμπιστοσύνης με τον συγκεκριμένο οικονομικό φορέα. Πριν αποφασίσει τον αποκλεισμό αυτό, η αναθέτουσα αρχή οφείλει, εντούτοις, σύμφωνα με το άρθρο 57, παράγραφος 6, της οδηγίας αυτής, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 102 της εν λόγω οδηγίας, να παράσχει στον εν λόγω οικονομικό φορέα τη δυνατότητα να εκθέσει τα διορθωτικά μέτρα που έλαβε κατόπιν της καταγγελίας της προγενέστερης δημόσιας συμβάσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 39 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπου που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 57, παράγραφος 4, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ, έχει την έννοια ότι η ανάθεση σε υπεργολάβο, από οικονομικό φορέα, μέρους των έργων στο πλαίσιο προγενέστερης δημόσιας συμβάσεως, η οποία αποφασίστηκε χωρίς την έγκριση της αναθέτουσας αρχής και είχε ως αποτέλεσμα την καταγγελία της συμβάσεως αυτής, συνιστά σοβαρή ή επαναλαμβανόμενη πλημμέλεια διαπιστωθείσα κατά την εκτέλεση ουσιώδους υποχρέωσης σχετικής με τη σύμβαση

αυτή, κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως και μπορεί επομένως να δικαιολογήσει τον αποκλεισμό του εν λόγω οικονομικού φορέα από τη συμμετοχή του σε διαδικασία σύναψης μεταγενέστερης δημόσιας σύμβασης, εάν η αναθέτουσα αρχή που οργανώνει την εν λόγω διαδικασία σύναψης της μεταγενέστερης σύμβασης, αφού προβεί στη δική της αξιολόγηση όσον αφορά την ακεραιότητα και την αξιοπιστία του οικονομικού φορέα για τον οποίον είχε αποφασισθεί η καταγγελία της προγενέστερης δημόσιας συμβάσεως, κρίνει ότι μια τέτοια υπεργολαβία συνεπάγεται τον κλονισμό της σχέσεως εμπιστοσύνης με τον συγκεκριμένο οικονομικό φορέα. Πριν αποφασίσει τον αποκλεισμό αυτό, η αναθέτουσα αρχή οφείλει, εντούτοις, σύμφωνα με το άρθρο 57, παράγραφος 6, της οδηγίας αυτής, σε συνδυασμό με την αιτιολογική σκέψη 102 της εν λόγω οδηγίας, να παράσχει στον εν λόγω οικονομικό φορέα τη δυνατότητα να εκθέσει τα διορθωτικά μέτρα που έλαβε κατόπιν της καταγγελίας της προγενέστερης δημόσιας συμβάσεως.

(υπογραφές)